

РОЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ БАНКОМ

Університет банківської справи

Анотація. Досліджується управлінський облік, як елемент системи управління інформацією на всіх рівнях для прийняття рішень у сфері здійснення поточної діяльності пов'язаної з майбутнім. Доведено, що стратегічний управлінський облік можна визначити як форму управлінського обліку, яка використовує набір інформації, пов'язаної із зовнішніми бізнесовими та нефінансовими факторами поряд із традиційною, внутрішньо створеною обліковою інформацією.

Ключові слова: стратегічний управлінський облік, банк, інформаційна система.

THE ROLE OF STRATEGIC MANAGEMENT ACCOUNTING FOR BANK MANAGEMENT

Abstract. Management accounting is studied as an element of the information management system at all levels for decision-making in the field of current activities related to the future. It has been proven that strategic management accounting can be defined as a form of management accounting that uses a set of information related to external business and non-financial factors along with traditional, internally generated accounting information.

Keywords: strategic management accounting, bank, information system.

Сьогодні, у період «пандемічної» кризи, фінансово стійкі банки визначають стабільність економіки і відіграють значну роль не тільки на внутрішньому ринку України, але й у процесах глобалізації фінансових ринків і інтеграції економіки держави у світову господарську систему. Рівень розвитку економіки значною мірою залежить від стану банківської системи, а подальший її стан залежить від ефективності діяльності вже наявних банків і їх здатності працювати в сучасних умовах [1].

Останні тенденції на фінансовому ринку обумовлені зростанням конкуренції та збільшенням прямої капіталізації, трансферти підкреслюють необхідність впровадження стратегічно орієнтованого управлінського обліку для банківських цілей. Цей облік у свою чергу є одним із типів інформаційної системи «ранньої ідентифікації», який сигналізує про можливі загрози.

Управлінський облік забезпечує систему управління інформацією на всіх рівнях для прийняття рішень у сфері здійснення поточної діяльності та діяльності, пов'язаної з майбутнім. Система управлінського обліку в кожному банку є унікальною, оскільки враховує специфічну діяльність, дає можливість покращити підзвітність та управлінський контроль і допомагає досягнення цілей:

- стратегічний – оцінка ефективності стратегій управління;
- тактичний – якість управління ресурсами;
- оперативний – планування, контроль, прийняття рішень [2].

У більшості дослідженнях чітко зазначено, що роль стратегічного управлінського обліку у створенні адекватного інформаційного портфеля є значною, однак висновки щодо самої стратегії на основі інформації, яку генерує стратегічний управлінський облік, є дещо неоднозначними.

Таким чином, стратегічний управлінський облік можна визначити як форму управлінського обліку, яка використовує набір інформації, пов'язаної із зовнішніми бізнесовими та нефінансовими факторами поряд із традиційною, внутрішньо створеною обліковою інформацією, як вхідною інформацією [3].

Основна важливість такого аналізу відображається у кращій комунікації прийняття бізнес-рішень та стратегії. Однак логіка такої категоризації та обсяг цього визначення призвели до розбіжного тлумачення елементів стратегічного управлінського обліку. Різні визначення компонентів стратегічного управлінського обліку можна побачити з огляду літератури, опублікованої в цій галузі.

У наш час основою інформаційної системи будь-якого підприємства, і банку зокрема, є система бухгалтерського (фінансового) обліку, що виконує функцію виміру, опрацювання і передачі фінансової інформації щодо певного суб'єкта господарювання, тобто в центрі уваги фінансової інформаційної системи є банк (підприємство).

Надійна бухгалтерська інформаційна система повинна забезпечувати наступне: збір, класифікація та обробка інформації з найменшими витратами; оперативне надання різноманітних оглядів, фінансових звітів та податкових декларацій; формування достовірної облікової інформації достатнього обсягу; запобігання крадіжок та будь-яких інших фінансових зловживань; порівняння поточних і попередніх фінансових звітів або тих, що виконані з цільовими значеннями. У цьому сенсі необхідно, щоб управлінський облік був спочатку введений в систему бухгалтерського обліку банку, а потім йому відводилася стратегічна роль.

Така інформаційна система дозволяє вимірювати результати діяльності суб'єкта господарювання і використовується керівництвом банку – для планування, контролю й оцінки діяльності за певний період; у разі прийняття рішень у нестандартних ситуаціях і виборі політики; для зовнішніх звітів акціонерам та іншим споживачам, під час прийняття інвестиційних рішень, контролю за правильністю обчислення податків тощо [4].

Належним чином сформована та організована система управлінського обліку – це дієвий та ефективний засіб для реалізації тактичних і стратегічних цілей, а також розв'язання проблем, що виникають у банківському секторі, яка повинна забезпечувати: розрахунок прибутковості і ефективності підрозділів, бізнес – напрямків, продуктів та клієнтів; розвиток об'єктивної бази для встановлення цін на продукти; розподіл доходів та витрат за центрами відповідальності; моніторинг фактичного виконання бюджету як для всього банку, так і для окремих підрозділів, з аналізом відхилень та управління ризиками; розробку тактичних і стратегічних завдань.

Банки, формуючи свої стратегії, відбирають із числа альтернатив конкретні стратегії, що відповідають вибраним ними орієнтирам управління, і конкретизують їх стосовно до своїх особливостей. Організація стратегічного управлінського обліку на основі системного підходу можлива через створення повної обліково-аналітичної системи, інтегрованої в систему управління та організаційну систему банку, у якій об'єкти стратегічного управлінського обліку охоплюють усю діяльність банківської установи.

У межах стратегічного управлінського обліку формується інформація, на підставі якої керівництво банку має змогу приймати обґрунтовані стратегічні рішення, у тому числі стосовно загальної конкурентної стратегії. У стратегічному управлінському обліку переважно використовується інформація, пов'язана із зовнішніми факторами, що впливають на діяльність банку.

Стратегічно орієнтований управлінський облік є джерелом інформації, орієнтованої на менеджмент, стурбований майбутнім, а не минулим, особливо орієнтований на стратегічні бізнес-одиниці і на найважливіші ресурси банківської діяльності – власний капітал як гарантію, людські ресурси та інвестиції. Саме усвідомлення конкурентних умов робить ключову відмінність між стратегічним і традиційним управлінським обліком.

Інформаційні можливості стратегічно управлінського обліку для потреб менеджменту банку розвиваються разом зі змінами в інформаційних технологіях. Інформаційна підтримка стратегічного управління менеджменту реалізується в контексті формування інформації (про внутрішнє та зовнішнє середовище) як структурованої сукупності обліково-аналітичних процедур, яка включає в себе певну частину інформаційної бази, методи її рекласифікації, перегрупування, узагальнення та обробки, побудованої за принципом найбільшої адаптованості до специфіки діяльності, релевантності до прийняття рішень та інноваційності. При цьому інтеграція інформації з відповідними елементами проблеми у діяльності банківської установи дозволяє виявити найбільш цінну для керівництва банку, що приймають рішення, інформацію, в тому числі й оцінити альтернативні варіанти вирішення проблеми. Це трактування повною мірою відповідає положенням системного, стратегічного та ситуаційного підходів до управління.

Дослідження в області інформаційного забезпечення управлінського обліку в бізнес-організаціях, проведені дотепер, були зосереджені переважно на визначенні вимірів і показників ефективності, однак відсутні дослідження, спрямовані на конкретний вплив інформації стратегічного управлінського обліку на діяльність банку. Не існує універсальної концепції чи моделі інформації стратегічного характеру, яку можна було б застосувати в ефективному управлінні банком у довгостроковій перспективі та з метою пошуку адекватних рішень усіх управлінських проблем.

Система управлінського обліку формується в межах бухгалтерського обліку з урахуванням регуляторних вимог, інформації служби ризик-менеджменту та інших служб.

Інформаційна система, яка буде підтримувати стратегічну спрямованість управлінського обліку включає елементарні підсистеми для: планування та аналізу витрат банку; планування та аналізу доходів, витрат банку і прибуток; планування та аналізу банківського капіталу; визначення профілю ризику та потреби банку в капітал; моніторинг конкуренції між банками по відношенню до небанківських установ; надання конкретних аналізів прибутковості; планування та аналіз грошових потоків; моніторинг та проведення виконавчих дій [5].

Топ-менеджери банку зосереджені на прийнятті довгострокових стратегічних рішень, тому їм потрібна інформація, яка може допомогти їм прийняти рішення щодо інтеграції та придбання, а також планування нових банківських продуктів.

Менеджери банків середнього рівня, як правило, зосереджуються на середньострокових рішеннях, таких як події, які можуть вплинути на діяльність банківської установи в наступному році. Тому їм потрібна інформація для аналізу бюджету, для короткострокового прогнозування та для аналізу відхилень від запланованих показників.

Впровадження моделі стратегічного управлінського обліку в банківській справі дає можливість банкам отримувати прибуток від своїх порівняльних переваг, особливо в подальшому процесі розвитку фінансового ринку, а також на основі отриманої інформації про навколишнє середовище.

Очікується, що стратегічно орієнтований управлінський облік забезпечить потужну інформаційну підтримку, що дозволить вжити превентивних заходів з метою усунення неефективних результатів діяльності банку, оскільки саме він забезпечує ділову інформацію в мінливому середовищі.

Вітчизняні банки воліють використовувати інформаційні продукти фінансово-бухгалтерського типу в рамках глобальної системи обліку, а не типу управлінського обліку.

Це буде неминучим в умовах посилення конкуренції між банками, а також по відношенню до небанківських фінансових установ і особливо в умовах несприятливих поточних подій на банківському ринку, де необхідно сконцентрувати стратегічний інформаційний потенціал та зусилля.

Отже, на сьогоднішній день управлінський облік посідає одне з провідних місць серед факторів, що сприяють ефективній роботі банківських установ. Проте необхідно розробити нормативне забезпечення організації стратегічного управлінського обліку в банку, оскільки саме він сприятиме зменшенню банківських ризиків, а також сприятиме підвищенню прибутковості та конкурентоспроможності банку в умовах пандемії COVID-19.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Любенко А.М., Шурпенкова Р.К., Сарахман О.М. Стратегічний управлінський облік як інформаційна підтримка управління / Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні: теорія, методологія, організація: збірник тез доповідей учасників ХІХ Всеукраїнської наукової конференції. К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2021. С. 69-71.

2. Olha M. Bartosh Management accounting as the basis for effective system of banking management URL: <https://ofp.cibs.ubs.edu.ua/files/1401/ref/14bomuoj.pdf>.

3. Шурпенкова Р.К., Сарахман О.М., Калайтан Т.В. Стратегічний управлінський облік. // Збірник наукових праць. Вісник Університету банківської справи (м. Київ): – 2020. - № 1 (34). – с.101-109.

4. Shurpenkova, R., & Sarahman, O. Management accounting as an effective tool of management of a modern enterprise. Управлінський облік як ефективний інструмент управління сучасним підприємством. Współczesne Problemy Zarządzania. 2021. № 9(1(18)). Р 53–58. <https://doi.org/10.52934/wpz.131>.

5. Importance of Strategic Management Accounting for Bank Management URL: http://jerteh.rs/biblisha/Pdfs/7/Mng57-en/Mng57_03-en.pdf

Сарахман Оксана Миколаївна – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри облікових технологій і оподаткування, Університет банківської справи, м. Львів, email: sarahman88@ukr.net.

Sarahman Oksana M. - candidate of Economic Sciences, Associate Professor, associate professor, department of Accounting Technologies and Taxation, University of Banking, Lviv, E-mail: sarahman88@ukr.net.